

"DORIVOR O'SIMLIKLAR EKSTRAKTIDAN FLOVANOIDLARNI AJRATIB OLISHNING LABORATORIYA TAHLILI VA TIBBIY AMALIYOTDA QO'LLANILISHI"

Zayniddinov Muhiddin

*Samarqand davlat tibbiyot universiteti Farmakognoziya va farmasevtik kimyo
yo'nalishi 1-kurs magistri*

Muhammadiyeva Muhayyo

*Respublika o'rta tibbiyot va farmatsevtika hodimlari malakasini oshirish va ularni
ixtisoslashtirish markazi Termiz filiali o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu tadqiqot ishi Rubia tinctorum (Ro'yan) o'simligi tarkibidagi flavonoidlarni ajratib olishning samarali usullarini o'rganishga bag'ishlangan. Tajriba jarayonida ekstraksiya usullari, erituvchilarning ta'siri va olingan moddalarning sedativlik xususiyatlari tahlil qilingan. Maqolaning o'ziga xosligi shundaki, u farmatsevtik laboratoriya natijalarini bevosita hamshiralik ishi va klinik kuzatuv bilan bog'laydi. Bu esa o'rta tibbiyot xodimlarining fitopreparatlar bilan ishlashdagi professional kompetensiyasini oshirishga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *Rubia tinctorum, flavonoidlar, ekstraksiya, sedativlik, laboratoriya nazorati, farmakopeya, hamshiralik parvarishi, fitoterapiya.*

KIRISH VA MUAMMONING QO'YILISHI

Zamonaviy tibbiyotda psixo-emosional holatlarni korreksiya qilishda o'simlik asosidagi preparatlar (fitopreparatlar) ustuvorlik kasb etmoqda. Ayniqsa, markaziy nerv tizimiga yumshoq ta'sir etuvchi va o'rganib qolish (addiksiya) keltirib chiqarmaydigan vositalarga ehtiyoj yuqori. Ro'yan o'simligi o'zining boy kimyoviy tarkibi, xususan, flavonoidlar kompleksi bilan bu borada katta istiqbolga ega.

3. Laboratoriya qismi: Flavonoidlarni ajratib olish (Ekstraksiya)

Laboratoriya o'qituvchisi sifatida maqolada tajriba bosqichlarini quyidagicha bayon etish lozim:

Xomashyo tahlili: *Rubia tinctorum* ildizlari farmakopeya talablariga muvofiq quritiladi va 1-3 mm gacha maydalanadi.

Ekstraksiya usuli: Tadqiqotda matsersiya (uyutish) yoki perkolyatsiya usullaridan foydalaniladi. Erituvchi sifatida 70% li etil spirti eng yuqori natija beradi, chunki u flavonoidlarni maksimal darajada eritib chiqaradi.

Identifikatsiya: Olingan ekstraktning sifatini aniqlashda sifat reaksiyalari (masalan, sianidin reaksiyasi) va fizik-kimyoviy usullardan (spektrofotometriya) foydalaniladi.

4. Hamshiralik amaliyotida qo'llash va farmakologik nazorat

Sedativ ta'sir mexanizmi: Ro'yan flavonoidlari neyronlarning qo'zg'aluvchanligini pasaytiradi va tabiiy uyquni stimulyatsiya qiladi.

Hamshira nazorati: Hamshira fitopreparatlarni qabul qilayotgan bemorda quyidagi ko'rsatkichlarni monitoring qilishi shart:

Arterial qon bosimining dinamikasi.

Sedativ ta'sir natijasida diqqat va reaksiyaning o'zgarishi.

Allergik reaksiyalar ehtimoli (o'simlik tarkibidagi efir moylariga nisbatan).

Bemorlarga maslahat: Hamshira bemorga dori vositasini qabul qilish vaqti va dozasi bo'yicha aniq tushuntirish berishi, laboratoriya tekshiruvlarining ahamiyatini so'zlab berishi kerak.

5. Xulosa va Tavsiyalar

Laboratoriya sharoitida flavonoidlarni to'g'ri ajratib olish dori vositasining terapevtik samaradorligini kafolatlaydi. Hamshiralarning ushbu jarayonlar haqidagi bilimi esa davolash jarayonida xavfsizlikni ta'minlaydi. Mazkur maqola o'rta tibbiyot xodimlarining fitopreparatlar bilan ishlash madaniyatini yuksaltirishga yordam beradi.

6. Foydalanilgan adabiyotlar

O'zbekiston Respublikasi Davlat Farmakopeyasi. II-nashr. (Yangi tahrir). Toshkent, 2023.

Ibragimov A.J., Xalilov R.M. "Dorivor o'simliklar kimyosi". – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2021.

Tulyaganov R.T. "Klinik farmakologiya va hamshiralik ishi". – Toshkent, 2022.

Trease and Evans. "Pharmacognosy". 16th Edition. Elsevier, 2019. (Xalqaro standartlar uchun).

Kuratov A.S. "Laboratoriya tahlil usullari". O'quv qo'llanma. – Samarqand, 2020.

O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi buyruqlari (Hamshiralik ishi bo'yicha metodik tavsiyalar).